

Naročnina mesečno 12 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska ledaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izhaja vsak dan s izjemo ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Abbonamenti: Mese 12 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni.

Filiale: Novo mesto.

SCOVENECC

Boji na vzhodu:

Prodiranje nemških tankovskih divizij v Ukrajini

Nemško vojno poročilo

Hitlerjev Glavni Stan, 1. okt. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Operacije vzhodno od Dnjeptra potekajo vse-skozi uspešno. Vzhodno od Dnjepropetrovska je divizija tankov v nenadnem sunku zavzela več sovražnih baterij. Severno od tod je tankovska divizija naletela na sovražne tanke in uničila 45 od 80 sovjetskih tankov. Ostanek je bil pogin v beg.

Bojna letala so v noči na 1. oktober napadla vojaške naprave v Moskvi.

V boju proti Angliji je močnejši oddelek bojnih letal bombardiral središče angleškega ladjedelstva New Castle. V ladjedelnicah in v dokih so izbruhnili številni požari in je nastalo mnogo eksplozij. Ostali letalski napadi so veljali vojniškim napravam na angleški vzhodni obali in na škotskem. Trgovska 1500 tonska ladja je bila potopljena.

V severni Afriki so nemška bojna letala 30. septembra uspešno napadla angleška taborišča pri Tobruku.

Angleški bombniki so ponoči metali eksplozivne in zažigalne bombe na stanovanjske predele raznih mest ob nemški obali Vzhodnega morja. Civilno prebivalstvo je imelo smrtno žrtve in ranjene. Več stanovanjskih hiš je bilo porušeni in poškodovanih. Nekatera letala, ki so hotela napasti Berlin, so bila prisiljena k umiku. Nočni lovci in protiletalsko topništvo so sestrelili tri sovražna letala.

Rim, 1. okt. AS. Italijanski Ekspedicijski zbor na vzhodnem bojišču se je v zadnjih dneh vojskoval med Dnjeprom in enim njegovih pritokov. Vojskovanje je trajalo več dni in naše divizije so se vojskovala s skrajno odločnostjo. Na enem odseku je bojišče pokrito z ruskimi trupli. Sedaj čistijo ozemlje, kjer so se vojskovala štiri ruske divizije.

Število sovjetskih vojakov, ki so jih italijanske čete ujele, presega pet tisoč in mnogo vojnega gra-

diva je bilo zaplenjenega. V zadnjih tednih so italijanska letala sestrelila 15 sovražnih letal.

Helsinki, 1. okt. AS. Finske čete nadaljujejo s svojim sistematičnim prodiranjem v Karelijo. Železniška proga proti Murmanskju je bila, kakor je bilo objavljeno, prekinjena na važnem mestu in tako je nemogoče elehtrni dovoz v Murmansk iz sredine Rusije. Finske čete so tudi zasedle električno centralo severno od Dotinanpaka. Ta centrala je dajala električni tok Petrogradu.

Berlin, 1. okt. s. V ponedeljek je nemško letalstvo potopilo na Ladoškem jezeru sovjetsko prevozno ladjo s 500 tonami, poškodovalo pa občutno dve drugi tovorni ladji s skupno tonažo 1800 ton. Na srednjem odseku ruskega bojišča so nemška letala z velikim uspehom podpirala delovanje nemških kopenskih sil. Močno so bili okrog Harkova poškodovani železniški tiri in dolgi deli železniških prog. Med drugim je bilo poškodovanih tudi 33 vlakov, s katerimi so se vozili ruski vojaki. V letalskih spopadih nad istim bojiščem je bilo zbitih 12 sovjetskih letal, šest drugih pa je bilo uničenih od protiletalskega topništva, ki je tvorilo zaporni ogenj okrog sovražnikovih letal, ki so poskušala napasti nemške postojanke.

Budimpešta, 1. okt. s. Kakor javlja madžarska telegrafna agencija, se zavezniške operacije v Ukrajini razvijajo v vedno večjem obsegu. Madžarski vojaški krogi še nečetoj dati nobenih natančnejših podatkov o teh operacijah. Na Madžarskem bojnem odseku v zadnjih 24 urah ni bilo posebnih dogodkov. Madžarsko letalstvo z uspehom uspešno nadaljuje z uničevanjem sovražnikovih železniških zvez v zaledju.

Berlin, 1. okt. s. Kakor sporočajo z uradnih nemških vojaških krogov je neki protiletalski oddelek nemškega topništva, dodeljen neki nemški

oklepni enoti, ki deluje na severnem delu vzhodnega bojišča, zbil v bitki do 28. septembra 40 sovjetskih letal. DNB tudi poroča, da je med 25. in 29. septembrom neka nemška SS divizija zmago-vito pobila sovjetske oklepne enote na severnem odseku bojišča. Med to petdnevno bitko je nemška SS divizija v celoti uničila 55 sovjetskih tankov.

Churchill napoveduje nove angleške žrtve za Rusijo

Rim, 1. okt. AS. Angleški ministrski predsednik je včeraj imel že dolgo naznanjeni govor o vojnem položaju ter zlasti o stališču Anglije do Rusije. V svojem govoru pred poslanci je najprej dal nekaj izjav napačnega in neupravičenega optimizma glede bitke na Atlantskem morju, glede Rusije in glede angleške in ameriške pomoči zanjo pa je rekel:

»Angleški in ameriški zastopniki pri po-

svetih v Moskvi zdaj točno vedo, koliko moremo dati Rusiji mesec za mesecem od danes. Moram pa takoj dodati tole: če bočemo Rusijo spraviti v položaj, da bo končno ostala na bojišču kot vojskujoča se sila prve vrste, se mora angleško ljudstvo zelo resno žrtvovati in napejati vse sile. Združene države pa morajo poskrbeti za nove ogromne naprave ali pa za spremembo sedanjih naprav v vojne tovarne.

Sporočil je, da bo v kratkem razglašen sporazum med Anglijo, Sovjeti in Perzijo, ki bo angleški zaveznik v bodočem razvoju vojne, nato pa je nadaljeval:

»Zima nam ne daje nobenega zagotovila, da se bo nemški pritisk oslabil in zatrdno lahko pričakujemo prihodno pomlad zelo silovitih boj-jev, dosti bolj silovitih, kakor pa so se dozdaj razvijali v tej vojni na Vzhodu. Tedaj se bo tudi v vseh oblikah prikazala nevarnost za vdor na naše otoke.

Vznemirjenje v Vladivostoku

Tsuruga, 1. okt. as. Agencija Domei poroča, da je izbruhnilo veliko vznemirjenje v Vladivostoku, kjer so ulice nenadoma zasedli vojaki s čeladami. Tako poroča japonski generalni konzul v Vladivostoku, ki se je v torek vrnil iz tega mesta. Japonski generalni konzul je tudi izjavil, da je bilo prebivalstvo do Japoncev v mestu zelo dobro razpoloženo po sklenitvi nevtralnostne pogodbe med Japonsko in Rusijo.

Bollettino No 486

Riusciti attacchi dei nostri sommergibili contro la flotta inglese

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica:

Nell'Africa settentrionale nostri aerei hanno bombardato con successo le posizioni ed i magazzini inglesi di Marsa Matruh.

Velivoli germanici hanno attaccato, colpendolo, un piroscafo nemico in navigazione ed hanno bombardato le banchine del porto di Tobruk; hanno inoltre abbattuto un Blenheim che tentava un attacco contro una nostra nave mercantile.

Velivoli nemici hanno compiuto incursioni su Bengasi e su Tripoli, danneggiando alcune strade ed abitazioni; uno dei velivoli attaccanti è abbattuto in fiamme a Tripoli, ed un altro a Bengasi.

Nell'Africa orientale nostri reparti hanno eseguito con successo ardite ricognizioni contro le linee nemiche.

Nel pomeriggio di ieri una formazione di sette velivoli da caccia, che attaccava a

volto radente un aeroporto della Sicilia è stata intercettata da tre nostri cacciatori che hanno abbattuto un apparecchio avversario il cui pilota si è lanciato col paracadute in mare aperto al largo di Punta Scarpia.

Un nostro velivolo della Croce Rossa inviato sul posto per raccogliere il pilota inglese, è stato attaccato da sette »Hurricane«.

La nostra caccia, in crociera di interdizione intervenuta tempestivamente, ha disimpegnato il nostro aereo soccorso ed abbattuto due velivoli nemici in fiamme.

La flotta inglese, dopo i duri colpi subiti per le azioni della nostra Aeronautica citati nel Bollettino straordinario No 484 ha sofferto, durante il suo ritorno verso Gibilterra, nuovi danni per opera di nostri sommergibili operanti nella zona di mare che essa avrebbe dovuto attraversare.

Cinque dei nostri sommergibili sono riusciti ad attaccare silurando sicuramente due unità. — (Stefani.)

Vojno poročilo štev. 486

Uspešni napadi podmornic na angleško brodovje

Sovjeti mesečno trošijo dva milijona ton bencina

Dopisnik Stefanija javlja: Sovjetska poročila so postala izredno suha in javljajo le še, da se sovjetske čete bore vzdolž vse fronte. Iz Moskve tudi javljajo, da že več dni neprestano dežuje in da zlasti okrog Petrograda voljajo tone v blatu. Toda boji se nadaljujejo z nezmanjšano silovitostjo in nemški tanki operirajo nemoteno. Po samih sovjetskih poročilih so nemške oklepne enice dvakrat vdrle v sovjetske postojanke, a potem so jih branilci zavrnili. Seveda ni mogoče ugotoviti stvarnosti takih podrobnosti. Toda iz vseh poročil je razvidno, da Nemci ne dovolijo oblegancem niti minute počitka in da neprestano bombardiranje fizično in moralno izčrpa branilce, ki mora računati na skorajšnji padež mesta. Vedeti moramo, da za nemško poveljstvo nemška pehota ni le človeški material, kakor je za sovjetske generale. Tako n. pr. so v nedeljo delovala le nemška letala in pa tanki, medtem ko je nemška pehota počivala.

Na srednjem sektorju Timoško zastonj izčrpa svoje sile v protinapadih.

Na južnem bojišču so Sovjeti pritegnili nove sile za brambo Harkova. Mrzlično se pripravljajo obramba mesta, pri čemer mora pomagati vse prebivalstvo. Ni mogoče vedeti, kje hočejo Sovjeti

postaviti novo obrambno črto. Zdi se pa, da se Budenji hoče umakniti na Kavkaz. Po sovjetskih poročilih divja posebno velika borba na Krimu, kjer general Rundstedt uporablja kakor svoj čas na Kreti predvsem letala in padalce. Sovjetsko poveljstvo je postavilo za obrambo posebne obrambne čete proti padalcem in tako so se na večih krajih razvile hude borbe. Posebno pri Perekopu so v nedeljo divjali silni boji. Ker pa še ni podrobnejših poročil, položaja ni mogoče pregledati.

Gotovo je, da Nemci izrabljajo zadnje velike zmage in močno pritiskajo med Harkovom in Rostovom proti vzhodu. Vojaški strokovnjaki sodijo, da bo zaradi ugodnega podnebja, ki je na jugu, mogoče še več tednov nadaljevati ofenzivo brez prestanka. Petrolejska ležišča so v veliki nevarnosti. Ako sovjetska armada zgubi kavkaški petrolej, se bo morala ustaviti. Kajti od 38 milijonov ton petroleja, kar ga navrtajo Rusi, ga 31 milijonov prihaja s Kavkaza. Sovjeti trošijo dva milijona ton bencina mesečno. K temu je treba prišteti še velikanske količine za njihovo poljedelsko industrijo. Ako bi jim Amerikanci hoteli dobavljati potrebni petrolej, bi mesečno moralo priti v Vladivostok po 300 ladij cistern.

»Hrvatski Narod« o uredbi za prijavo premoženja bivših ministrov, senatorjev in državnih podtajnikov

Glavno glasilo ustaškega pokreta »Hrvatski Narod« se v eni svojih zadnjih številki bavi s pred dnevi objavljeno uredbo, po kateri morajo vsi bivši ministri, senatorji in državni podtajniki v bivši Jugoslaviji prijaviti državni oblasti vse svoje premoženje in dokazati, na kak način so prišli do njega. »Hrvatski Narod« poudarja, da je bila omenjena zakonska odredba in postopanje, ki ga ta uredba predpisuje, nujno potrebna, da se enkrat za vselej zadušijo in zatirajo korupcija in nemoralna v javnem življenju. Če premoženja vseh teh ljudi ne bi preiskali in ugotovili, na kak način so prišli do njega v bivši Jugoslaviji, bi to pomenilo puščati brez kazni ljudi, ki kazni zaslužijo. Bil bi pa tudi slab primer za vse za danost in bodočnost. Ustaška Hrvatska tega ni mogla dopustiti, »ker v Hrvatski ne sme biti nobenega nedovoljenega in nemoralnega pridobivanja premoženja bodisi v škodo posrednika, posameznih skupin ali pa naroda. Ni mogoče dopustiti, da bi ljudje na javnih položajih, ugledne osebnosti v upravnem državnem stroju delale, kar bi se jim zljubilo in kar bi bilo v nasprotju z načeli javne morale. Kadar se to zahteva za sedanje in bodoče javne delavce neodvisne države Hrvatske, je treba tudi ugotoviti, kdo se je proti tej morali pregrešil tudi prej in kdo je na hrbtni naroda koval denar. Ta denar ne pripada dotičnemu, temveč narodu in ga je treba vrniti edino pravemu lastniku.« Svoja izvajanja »Hrvatski Narod« zaključuje z ugotovitvijo: »Ta važna zakonska odredba je bila potrebna, da se v javnem življenju hrvatskega naroda napravi mejnik, na katerem bodo ločili in označili tiste, ki so nepošteni, da se sčasoma ne bi »rehabilitirali«, da za svoje nemoralno držanje in delovanje prejmejo kazni, da jih nadalje v javnosti prikažejo v pravi luči in da se jim v interesu naroda prepreči, da bi sploh še kdaj mogli delati isto. Zakonska odredba je bila nujna, da se nepoštenim osebam, za katere morda danes še ne vemo, da so takšne, onemogoči, da bi imele kakšno besedo v upravi neodvisne države Hrvatske, predvsem pa ne v političnem življenju naroda. Kar je bilo na nedovoljen način pridobljeno, bo vrnjeno hrvatskemu narodu.«

LJUBLJANSKI VELESEJEM

4. — 13. OKTOBRA

Mogočen pregled

industrijske, obrtniške in kmetijske produkcije kraljevine Italije in njene nove ljubljanske pokrajine.

Novozgrajeno moderno razstavišče

Celotno razstavišče z vsemi razstavami je občinstvu dostopno do 9. ure zvečer.

Polovična voznina na železnici

Pri postajni blagajni kupite cel vozni listek v Ljubljano in ga pustite žigovati pri velesejemski blagajni, nakar velja za brezplačen povratek. Vstopnina za enkratni obisk L. 4.-, žigovanje voznega listka brezplačno.

Kmetijske »male« šole na Hrskem

Zaradi zaščite kmetijske mladine, ki je v siromašnejših krajih dostikrat prepuščena sama sebi, je ministrstvo za korporacije pričelo ustanavljati kmetijska otroška zavetišča, ki so jih ljudje pričeli imenovati tudi kmetijske »male« šole. Prvo takšno zavetišče je ministrstvo odprlo v Rudah ter se je zelo dobro obneslo. V zavetišču imajo otroci vso potrebno zaščito, katere jim dostikrat dom ne more dati. Sem spada v prvi vrsti zdravstvena zaščita, prehrana in vzgoja. Gospodarstvo teh zavetišč bodo vodile matere same, ki bodo za otroke pripravljale tudi hrano. V zavetišču se bodo zbirale matere ter bodo skrbele, da bodo zavetišča čim boljše uspevala. Kraji, v katerih bodo otroška zavetišča, bodo zanje dajali to, kar imajo, česar pa nimajo, bo zanje preskrbelo ministrstvo. Otroška zavetišča naj bi po želji ministrstva postala tudi zbirališča za dekleta, kjer bi se učila vseh potrebnih stvari, ki jih bodo pozneje rabila kot matere. Tako kuhanja, šivanja, negovanja otrok in prehrane mladine.

Vojna na zahodu

Berlin, 1. okt. as. Večje število angleških bombnikov je ponoči napadlo mesta ob obali Vzhodnega morja in ob Baltiku. Eksplozivne in zažigalne bombe so padale na predele civilnega prebivalstva in so povzročile škodo na stanovanjskih hišah. Med civilnim prebivalstvom so bile smrtno žrtve, nekaj pa jih je bilo ranjenih. Posamezna letala so skušala napasti Berlin, protiletalsko topništvo pa jih je prisililo k umiku. Protiletalsko topništvo je sestrelilo eno letalo.

Berlin, 1. okt. as. Močni oddelki nemških letal so v pretekli noči napadli važna angleška pristanišča ob vzhodni angleški obali. Napad je bil olajšan zaradi mesečne in letala so napadla v zaporednih valovih. Ugotovljenih je bilo več požarov in silnih eksplozij. Letala so bombardirala tudi dve škotski mesti.

Budimpešta, 1. okt. as. Madžarski listi objavljajo obsežne članke o uspehih in junastvu italijanskega Ekspedicijskega zbora na vzhodnem bojišču. »Magiarország« piše, da so italijanske čete uničile štiri sovjetske divizije ter dokazale znova svojo drznost in pogum. »Nemzeti Újság« piše, da so se italijanske čete spopadle s sovražnikom, ki je bil v premoči, toda so ga uničile. »Pester Lloyd« piše, da je madžarsko javno mnenje zelo zadovoljno zaradi odlične italijanske zmage.

Letalci se branijo iti na Angleško

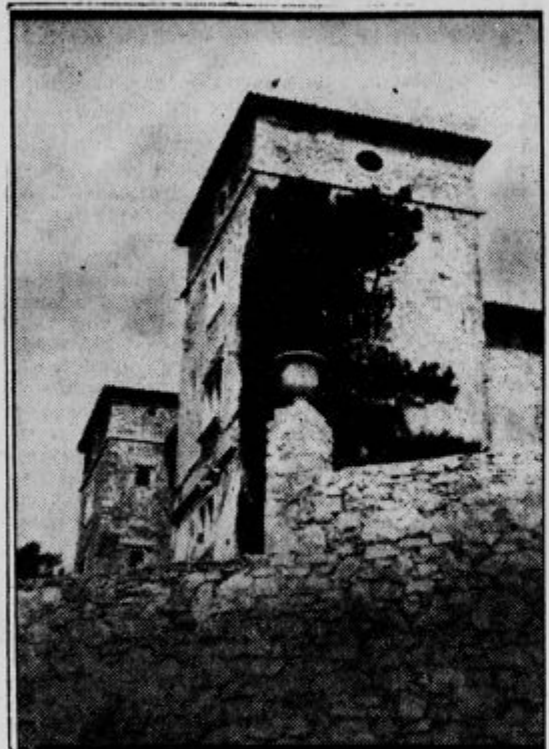
Newyork, 1. okt. DNB: Associated Press poroča iz nekega kanadskega pristanišča, da bi se nedavno moralo tisoč kanadskih, avstralskih in novozelandskih letalcev ukrčiti za Anglijo. Toda zaradi slabe prehrane in umazanosti na ladji, so se upirali iti na pot. Po dolgih pogajanjih se je večina ventila vkrcala, kakih 250 pa je prevoz odklonilo in bodo postavljeni pred vojno sodišče.

Newyork in protiletalska obramba

Washington, 1. okt. lp. Znano je, da je v Ameriki fantazija zelo bujna in zato se širijo tam najbolj neverjetne govorice o nekih bližnjih nemških letalskih napadih na pokrajino v Ameriki, ki leže ob Atlantiku. Kapitan William Haskell, ki poveljuje protiletalski obrambi v Newyorku, je prepričan, da so nemški letalci odločeni bombardirati Newyork, Boston in Pitt

Nekaj zgodovine Kromberga in njegovega gradu

V ožlj goriški okolici je Kromberg brezdvomno ena tistih izletnih točk, ki jih Goričani najbolj pogosto in najraje obiskujejo. S Travnika do Kromberške župne cerkve je priljubljeno eno uro hoda. Če ti je to preveč, se lahko odspoš in okrepčaš že prej, saj Bog na več krajih roko ven moli, ako ti je pa premalo, kreneš lahko naprej proti Lokam in Lijaku ter se vrneš skozi Ajševico po Rožni dolini; tudi ob tej poti imaš vrsto prijaznih in vabljenih gostišč. Vsa pot se zgublja v bohotnem zelenju plodne

Grad rodovine Koroninijev v Krombergu

Doline, ki leži med slikovitimi, s čednimi kmetijami, posejanimi pobočji sv. Katarine, Škubrijela in Sv. Danijela in med temnorakšenim Panovcem, v katerega se izteka zasanjana Kostanjevica.

Precej v mirnem zavetju dremajoča ravnica spada že v vipavsko področje, je pa nekoliko odmaknjena od glavnega prometnega hrupa, ki gre z glavno žilo iz Gorice skozi Rožno dolino, Sempas, Crniče, Ajdovščino in dalje čez Razdrto do Postojne. Tu teče staroslavna vojaška cesta, Kromberg leži pa nekoliko ob strani. In glej bistro doslednost naših pradedov! Kromberg se v starih listinah imenuje Stran, in g. V. Vodopivec, pevec in modrec Kromberški, mi je pojasnjeval, da pravijo še sedaj Vipavci, če gredo po Krombergu v Gorico, da so šli v Gorico po »strani«.

Kraj Stran se omenja v zgodovini že leta 1206., ko je grof Menhard goriški podelil Henriku Dornberškemu kot ferd deset kmetij v Strani. Šele 15. decembra 1609 sta dobila brata Ivan in Andrej Coronini dovoljenje, da sta vas Stran preimenovala po svojem plemiškem pridedniku v »Kromberg«. Oba imenovana plemiča sta dobila takrat tudi sodno oblast prve stopnje nad vasio. Ta privilegij je bil 4. dec. 1. 1615. obnovljen; z diplomom cesarja Ferdinanda II. od 24. marca 1634 je bila pa baronu Ludviku Coronini-Kronbergu podeljena neomejena sodna oblast, združena s kazensko jurisdikcijo nad Krombergom in Zg. Cerovim; njegovi potomci so izvrševali pozneje to sodno oblast tudi v krajih: Prvačina, Gradišče, Sveti Rok, Sempas, Vitovlje, Ozeljan, Osek, Sv. Mihael, Trnovo, Lokve in Vogrsko. Dne 2. sept. 1662 je dobil baron Ivan Vincenci Coronini pl. Kronberg s posebno bulo papeža Aleksandra VII. pravico, da se je v grajski kapeli v Kromberškem gradu vsak dan darovala sveta maša. — Dokler se 1. 1872. ni ustanovila sedanja župna cerkev, je bila grajska cerkva odprta tudi vaščanom.

Med svetovno vojno, 16. nov. 1915, pa je Kromberški grad, ki je ostal vedno v lasti grofov Coronini, pogorel. Pozneje je bil še obstrlejan in skoraj docela porušen. Leta 1936. ga je grofovska družina začela obnavljati in je sedaj že skoraj v celoti dograjen; manjkata mu samo še severna stolpa. Za obnovitev gradu se je najbolj trudil mlajši sin družine Coronini,

Visoki stolp iz železnih cevi, ki ga je postavila tovarna Fiat ob svojem paviljonu na velesojmu. Stolp bo nosil velik reklamni napis. Visok je 20 m.

grof dr. Viljem Coronini. Za cilj si je postavil pozidati grad v prvotnem slogu in mu zlasti na zunanji vtišni pečat stoletij. Če pogledate grad od zunaj, ne boste mislili, da je to zgradba, ki je vstala v zadnjih letih iz pogorišča in ruševin. Uverjeni boste, da so mimo posivelih, obraščanih zidov, mimo strelskih lin in mimo mogočnih, starinskih stolpov bežali že davni časi, saj na zidovju ni ometa in v strehi ni nove opeke. Tudi notranjostina je obnovljena v starem slogu in so ohranjeni s kapelico vred vsi prostori, v katerih se je nekoč razvijalo življenje in udejstvovanje odlične in še sedaj visoko ugledne rodovine grofov Coronini.

Z velikim znanjem in neumorno vnemo je mladi grof zbral v obnovljenem gradu veliko

Splošna bolnišnica dobi sodobno kuhinjo

V zadnjih desetih letih se je število bolnikov, ki jih je sprejela splošna bolnišnica v Ljubljani v enem letu podvojilo. Glede na prvotni načrt bolnišnice, ki je bila zgrajena po velikem potresu, pa se je število na leto sprejetih bolnikov skoraj podvojilo. Bolnišnica je le s težavo zmagovala ta naval. Bolniki sami so mogli občutiti in videti velikansko stisko, ki jo je povzročalo pomanjkanje prostora v bolniških sobah in pomanjkanje postelj in posteljnine. Vseh drugih stisk, s katerimi se je morala uprava bolnišnice še boriti, pa seveda niso opazili. In vendar je tudi kuhinja morala kuhati za štirikrat večje število oseb, kakor je bilo prvotno določeno in kakor je bila prvotno zgrajena. Isto je veljalo za pralnico, ki je morala prežemati neprimerno večje količine perila, kakor bi jih prav za prav po svoji velikosti zmogla oprati.

Da je kljub temu to težko in naporno delo in pranje šlo nemoteno izpod rok, je gotovo velika zasluga uprave, zlasti pa požrtvovalnega osebja, ki je z mnogo večjim naporom v tesnih prostorih opravljalo delo, ki bi zahtevalo v resnici neprimerno večje prostore in večje naprave. Ze dolgo časa se je obravnavalo ta najbolj pereči problem bolnišnice in izdelani so bili tudi načrti, ki naj bi nedostatke odpravili. Kuhinja in pralnica sta nameščeni v starem paviljonu, ob katerem je tudi kapela bolnišnice. Ta paviljon leži prav nasproti paviljonu na Zaloški cesti, kjer sprejemajo bolnike. Loči ga velik park, tako da je še prav blizu Ljubljane. Tik za njim pa je še poslopje kolarne. V paviljonu, v katerem je sedaj kuhinja in pralnica, so bile po načrtih določene večje spremembe in prezidava. Najvažnejša odločitev je bila pač ta, da naj se pralnica popolnoma umakne iz paviljona. Zato so že nekako pred dvema mesecema začeli graditi ob Povšetovi ulici za nekdanjo prisilno delavnico novo sodobno in razsežno pralnico, ki bo še to jesen pod streho. O graditvi te stavbe smo že podrobneje poročali. Ko bo nova pralnica dograjena in urejena, bodo lahko iz stare pralnice preselili pralne stroje in druge naprave, ki so še uporabne, naker se bo kuhinja lahko razširila. Ker bi pa vsa ta ureditev kuhinje, če bi se začela ele tedaj, ko bi se pralnica že izselila, zahtevala še mnogo časa, so s prvimi preureditvami začeli že pred dobrim mesecem. Začeli so najprej s prizidki, ki ne motijo vsega obrata v paviljonu. Po načrtu bi naj dobil ta paviljon na južni strani po dva 10 m široka in 6 m dolga eno-

rodovinskih spominkov in dragocenosti in tu ustvaril pravo zakladnico, ki dosega svoj višek v neprecenljivi knjižnici, vendar je znal notranjost prilagoditi tudi ugodju in udobju modernih zahtev.

Lepote in dobrote, ki jih nudi kronberška idila, so bile stoletja in stoletja širšemu svetu prikriti. Uživali so jih samo Goričani, še ti le bolj v izbranem številu. Po svetovni vojni je pa Kromberg nenadoma zaslovel in postal prikupno zatočišče bogate gospode, zlasti petičnih Tržičanov. Omamila jih je zavetna lega zeleneza kotlička, še bolj pa znani Pohlinov šestomer: »Piščeta, pure, race, kapune...« katerega kronberške gospodinje zelo upoštevajo, brhke gostilničarke pa kaj rade izvajajo. Ob nedeljah in praznikih, pa tudi ob delavnikih so vsa povojna leta praili kronberške ceste številni avtomobili, ki so dovažali v kronberško domačnost trope po vseh dobrotah hlepečih gostov, mi Goričani smo se pa cemerili v zapeku in godrnjali čez zmaličene sprehe, pa bilo je vseeno fletno...

nadstropna prizidka. Ves paviljon bi na ta način dobil še dva kratka pravokotna trakta. Vsa gradbena dela za preureditev je prevzelo gradbeno podjetje inž. Dukiča. Denarna sredstva so na razpolago in je celotna preureditev kuhinje z vsemi modernizacijami preračunana na 1.500.000 lir. Sedaj so že končali globoke izkope za oba prizidka. Ker je ves paviljon podkleten, bosta podkletena tudi oba prizidka. ri enem so že zabetonirali temeljne in kletne zidove in pripravljajo sedaj lesene odre, na katerih bodo zabetonirali betonske stropne oboke. Pri drugem prizidku pa bo v kratkem izkop dokončan, naker bodo prav tako začeli z betoniranjem.

Poleg teh dveh prizidkov bo dobil kuhinjski paviljon še velik prizidek na severni strani. Ta bo pritriljen in bo razširil stari paviljon sam za pet metrov in v dolžino 25 metrov. V njem bodo uredili sodobno umivalnico posode, hkrati pa primerno sobo za izdelovanje jedil in kruha. Pri starem paviljonu je na južni strani še sedaj v sredi paviljona pritriljen prizidek dolg 10 m, gleda proti jugu in je v njem sedaj stara pripraviljalnica za jedila in tudi ledenica. Ta prizidek bo dobil nadzidek še v prvem nadstropju.

Ko bodo končana glavna gradbena dela v prizidkih, to bo seveda šele pri

Droline novice

Koledar

Četrtek, 2. oktobra: Angeli varuhi; Leodegar, škof in mučenec; Teofil, spoznavalec.
Petek, 3. oktobra: Terezika Deteta Jezusa, devica; Evald, mučenec; prvi petek.

Novi grobovi

† Josip Maier

Josip Maier, upokojeni šolski vodja, je odšel v večnost. Z njim lega v grob zaslužen in splošno spoštovan slovenski šolnik, ki je slovenskemu narodu vzgojil celo vrsto generacij ter v času našega narodnega vzpona sopomagal ustvarjati podlago naši mladini. Po rodu Gorenjec, rodil se je v Radovljici pred 89 leti, se je skupaj s svojim bratom, ki je zdaj upokojeni šolski nadzornik, vse svoje sile posvetil vzgoji slovenske mladine. Do zadnjega sta z bratom hodila po ljubljanskih ulicah ter še vedno budno spremljala vse dogajanje naših dni. Naj bo rajniku med nami ohranjen časten spomin, njegova duša pa naj uživa večni pokoj pri Bogu. Žalujemo čima bratoma izrekamo globoko sožalje.

Pogreb rajnika bo v petek ob štirih popoldne iz kapele sv. Jožefa na Zalah.

— Prva knjiga »Slovenčeve knjižnice«, »Trop brez zvoncev«, ki jo je spisal znani pisatelj Janez Jalen, je izšla. — Dobite jo po vseh knjigarnah in trafikah. Stane le 5 Lir. »Slovenčeva knjižnica« bo imela 24 knjig izbrane vsebine. Če se nanjo naročite vnaprej, boste dobili knjige dostavljene na dom. — Plačujete lahko mesečno! — Knjižnico naročite pri naših zastopnikih, ki vas obiskujejo ali pa naravnost pri upravi Slov. knjižnice v Ljubljani, Kopitarjeva 6.

— Strojepisni in posebej stenografski tečaji novi dnevi in večerni prične 6. oktobra. Posebni tečaji za italijanščino in druge jezike ter posamezne strokovne predmete! Zahtevajte podrobni prospekt! Christofor učni zavod, Ljubljana, Domobranska 15.

— Sanitetna kolona v Mirni peči, 22. t. m. je obiskala tudi našo občino sanitetna avtokolona. Ob 9 jo je sprejela mladina ljudskih šol Mirna peč, Karteljevo, Globodol pod nadzorstvom učiteljskega in občanov. Pozdrav in dobrodošlico je izrekel mirnopoški izredni komisar G. Povše Alojzij, Gg. zdravniki so pričeli takoj z delom in so vršili svojo naporno službo razen dveurnega opoldanskega odmora nepretrgoma do 19.30. Pregledali so 2051 občanov, kar je gotovo rekordno število. Po večerji, ki jim jo je nudila občina, je izredni komisar G. Povše Alojzij izrekel ob napitnici zahvalo visoki italijanski vladi za skrb, ki jo posveča svoji najmlajši provinci, notranjemu ministrstvu, Cav. Dr. Duceju, direktorju sanitetne avtokolone za Ljubljansko provinco in vsem gg. zdravnikom in sanitetnim sestram za ves nesebični trud in za vse zdravstvene nasvete, ki so jih dali občanom. Obenem je napil tudi zastopnikoma vojaški oblasti gg. kapetana in poročnika. Šolski upravitelj v Mirni peči g. Obrekar Rudolf se je zahvalil gg. zdravnikom v imenu šolske mladine, ki je bila skoraj vsa preiskana od vseh zdravnikov specializovanih. Vodjo sanitetne kolone je opozoril na šolsko poslopje v Mirni peči, ki je ne-higienično in pretesno za toliko število učencev, saj je nad 400 šolobiskajočih otrok. Zaprošil je, naj se sporoči na merodajnem mestu nujnost gradnje novega šolskega poslopja v Mirni peči, za katero ima krajevni šol. odbor že primerno stavbeno parcelo, le denarnih sredstev ni na razpolago. Zato bi bila nujno potrebna znatna podpora. Sanitetna avtokolona je prenočila v Mirni peči in drugo jutro ob pol 8 pohitela na pomoč bolnikom v Novo mesto.

— Naročnikom »Slovenca! Prihodnje dni Vas bodo obiskali naši zastopniki radi naročnine za časopis. Prosimo vse naročnike, da istočasno poravnate tudi naročnino za Slovenčev koledar, ki je 11 Lir, če želite koledar dostavljen na dom, oziroma 9 Lir, če ga boste prišli sami iskat. Za nenaročnike naših listov stane koledar 20 Lir. Ne odlašajte niti dneva, ampak takoj naročite »Slovenčev koledar«. Le do 15. t. m. imate še čas. »Slovenčev koledar« v vsako hišo!

— Sprejem gojenk v kmetijsko-gospodinjstvo šola na Mali Loki, p. Velika Loka na Dolenjskem. Na pokrajinski kmetijsko-gospodinjstvi šoli v Mali Loki se prične novo šolsko leto 2. januarja 1942. Šola traja enajst mesecev; med šolskim letom ni nikakih počitnic. Namen šole je izobraziti dekleta za dobre kmečke gospodinjke, jim vcepiti veselje do kmečkega dela in jih ohraniti kmečki hiši. Temu primerno je usmerjen ves teoretični in pa praktični pouk, ki se vrši na zavodu, kjer učence stanujejo. V šolo se sprejemajo samo kmečke dekleta, ki so stara 16 let in namenjajo po dokončani šoli ostati doma in se udeleževati v kmečkem gospodinjstvu. Oskrbovalnica, ki znaša od 200 do 50 Lir se ravna po premoženjskih in družinskih razmerah prosilke; plačuje se mesečno vnaprej. Lastnorodno pisani in z banovinskim kolkom (3.80 Lir) kolkovani prošnji naj se priloži: 1. krstni list; 2. zadnje šolsko izpričevalo; 3. navedeno izpričevalo; 4. zdravniško izpričevalo; 5. obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo stroške šolanja, ki mora biti kolkovano z banovinskim kolkom (1.52 Lir). Prosilke, ki žele stipendijo, morajo priložiti: 6. premoženjski izkaz z uradno navedbo zemljiškega davka ter gospodarskega stanja staršev ali njih namestnikov. Ob vstopu v šolo vložijo gojenka 100 Lir kavelje. Prošnje za sprejem je poslali čimprej, najkasneje pa do 1. decembra 1941 naravnost vodstvu pokrajinske kmetijsko-gospodinjstve šole na Mali Loki, p. Velika Loka, kjer se na željo dobe še nadaljna pojasnila.

— Prvi oktober lep. »Prvi vinotok lep in južen, je za grozdje prav poslužen«, so pravili stari vipavski vinogradniki. Je še mnogo starih vremenskih rekov, ki jih je zapisal že naš častnikarski oče Valentin Vodnik, so jih pozneje objavljale »Novice«, jih je objavljala »Pratika« in jih vremenar najde še drugod povsod raztresene. Zadnji september je letos končal z dežjem, ko je drugače nastopil v začetku s prav lepim in sončnim vremenom. Po zapiskih meteorološkega zavoda je letos september imel 7 deževnih dni in je bilo v ombrografu namerjeno do 72 mm dežja. Včeraj ob 14.55 je začelo, kakor je točno zapisal in začrtal ombrograf, phevno rosi, nato lahko deževati ter je dežilo tja do 3. zjutraj 1. oktobra. V tem času je bilo dežja 3.6 mm. Prvi oktober je

bil glede jutranje toplote izredno mehak in mehkužen, kar je bilo nekaj nenavadnega v oktoberskem vremenu. Davi je termometer kazal +13,6° Celzija, toplota pa se je že dan dvignila do +20° C. Barometer je na 1. oktober zjutraj kazal 765 mm, a se je že dan začel polagoma dvigati. Kopičijo pa se v višini kakih 800 do 1000 m sivkasti, grmadasti in obširni oblaki, kar je znamenje, da je treba pričakovati še mnogo dežja.

— Dijaki višjih razredov srednjih in strokovnih šol ter absolventi Enoletnih trgovskih tečajev lahko nadaljujejo šolanje v Višjem trgovskem tečaju, ki prične 4. oktobra. Zahtevajte prospekt: »Christofor učni zavod«, Ljubljana, Domobranska št. 15.

— Dogon klavne živine. Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino sporoča, da bodo v prihodnjem tednu dogonili za odkup goveje klavne živine: v torek, dne 7. oktobra t. l. v Crnomlju, v torek, dne 7. oktobra t. l. v Mokronogu, v sredo, dne 8. oktobra t. l. v Grosuplju, v sredo, dne 8. oktobra t. l. na Vrhniki. Strokovna mesarska združenja naj iz vsakega okoliša pošljejo na najbližji dogon po enega ali dva pooblaščenca zastopnika v svrhu prevzema odkupljene živine.

— Italijanski tečaji za začetnice. V uršulinskem samostanu v Ljubljani se z oktobrom ob večernih urah zopet začne za začetnice italijanski kurzi. Gospe in gospodične uradnice naj se čimprej zgledajo na samostanski porti.

Overitev dovolilnic za vožnjo z avtomobili

Od 1. oktobra naprej bo urad za Civilno motorizacijo Visokega komisariata, Gledališka ul. 11, izdal dovolilnice tistim, ki so upravičeni do vožnje z avtomobili, kakor to določa čl. 8. odredbe 96. z dne 10. septembra.

Glede na to morajo zainteresirani predložiti imenovanemu uradu v vseh delavnikih od 10 do 12 naslednje:

1. šofersko izkaznico, ki jo že posedajo imajo;
2. prošnjo za overitev na navadnem papirju;
3. kazenski izkaz;
4. domovnico;
5. dve svoji fotografiji v obliki za legitimacijo;
6. 5 Lir za knjižico.

V prošnji za overitev mora biti točno označeno:

1. Ime, priimek, očetovo ime, kraj in datum rojstva in naslov prosilca.
2. Vrsto dovolilnice, za katero se prosi na podlagi novih klasifikacij po čl. 8. zgoraj navedenega zakona.

Interesenti se obveščajo, da bodo od 1. decembra dalje vsa dovoljenja za vožnjo z avtomobili, ki ne bodo overovljena od zgoraj omenjenega urada, izgubila vsako vel

KULTURNI OBZORNİK

Pri Francetu Pavlovcu

Pavlovec: Pokrajina.

Bil je jesenski dan, čisto tak, kakršnega zna naslikati le Pavlovec. Svež v barvah; nebo s hitro se menjajočo svetlobo, gozdovi v zlatorumenem soju, za ozadje pa svetlomoder, oprane planine. Že večkrat sem bil namenjen k slikarju, da se kaj z njim pomenim, in prav občutje tega Pavlovčevega dneva me je nagnilo, da sem se z avtobusom odpeljal na Ježico, kjer je slikar doma. Ko sem šel po cesti, ki spominja pol na mestno ulico, pol na vaško pot, k umetnikovega stanovanju, mi je prišlo na misel staro mnenje, da je zelo težko Pavlovca dobiti doma. Vendar sem se zanesel na svojo dobro srečo in odgnal neprijetne misli. Z mostovža nad stopnicami me je pozdravil zdrav, prisrčen otroški smeh. Otroci so vstali od igre in radovedno ogledovali tujega človeka. V ozadju so bila vrata odprta v kuhinjo, ki se je kopala v svetlobi. Najbrž opozorjena po nenadnem otroškem molku, je od nekdaj prihitela slikarjeva gospa. »Oj, vzklikne,« ko ji povem svoje želje, »Pavlovca pa ni doma. Ravno kar je bil še tu, sedaj pa je odšel stojič sopek čudovitih sončnih rož. Ponižni, ljubeznivi model, ki čaka, da pride na vrsto. Vse, kar je bilo drugega v tem Tuskulu, od smučarskih palic za omaro, do skromno udobnih foteljev, bi moglo najti mesto tudi v mojem stanovanju.

V tem se naglo odpro vrata in vstopi slikar. Vidim, da je dobre volje, ker je nasmijan in ker prisede kakor človek, ki se namerava pogovarjati, ne da bi kdaj pogledal na uro. Med vsakdanjimi uvodnimi besedami, ki so pol previdne, pol porojene iz zadrege in vljudnosti, si temeljito ogledujem našega mojstra.

Takoj sem si na jasnem, da imam opravka z velikim in izrazito osebnostjo. Je srednje, skoraj šibke postave in vendar napravi vtis krepkega človeka. Glava je čudovito izrazita, obraz me spominja 100% na umetnike in sploh duhovne delavce polpretekla, Cankarjeve dobe. Izmed tisoč ljudi bi spoznal ob Pavlovčevem obrazu človeka, ki je silno duhovno razgiban in zaposlen s tisočeriimi vprašanji. Celotno ima visoko, pravilno oblikovano, prepleteno z nebrojnimi gubami, kakor da bi mu vsako leto življenja nevidna roka zarisala vedno znova novo znamenje. Oči so svetle, modre, iskrene. Kadar pripoveduje o svojih bridkosti, nenadoma potemne. Govori naglo, glas spremlja kretnje rok, včasih tudi celega telesa. Kakor da bi slikal. Vtis, ki ga dobiš, je vtis skrajne prisrčnosti, živahnosti, naglega menjanja razpoloženja, duševne gibčnosti, včasih tudi prešernosti. Vendar imaš občutek, da se za prebrno gesto skriva dobršna mera bridkosti, toda to je samo Pavlovčeva stvar. Do tu ne pusti v izredni rahločutnosti in dobroti nikomur. »Ne bo slikar moj otrok,« pravi, toda ko ga pogleda, se ti zdi, da bi bil Pavlovec vendarle vesel Pavlovca mlajšega. Posebnost je Pavlovčeva kletvica. Je redka in gotovo brez greha. Toda njena vsebina je skrajni superlativ, občudovanje brez meja in uvod v najbolj iskreno samoizpoved.

V zadnjem času je slikal na Dolenjskem. Odkrival je dolensko pokrajino. »Le kaj sem iskal na Gorenjskem. Seveda, ljudje hočejo planin, toda vse to je kulisasto. Dolenjska zemlja pa ima nekaj čisto svojega. Oblike so čudovito predivne, zrak je poln, sočen...«

Pavlovčeva desnica kroži po zraku in temperamentno slika na nevidno platno sočni, dolenski firmament.

»Se pojdem slikat tja doli, čeprav sem se pravkar šele vrnil domov. Veste, tista oblika...« Z očmi gre za obliko in jo najde na nedovršeni sliki, ki stoji prislonska na slikarsko stojalo. Nekaj časa molči. Opazim, kako mu oči temnejo in kako se mu čelo nabira v gosto mrežo gub. Ko izpregovori, je glas skoraj hrapav, žalosten, vendar uporen.

»Težko je. Vi ne veste, kako je to težko. In nikdar mi ne bo bolje, vedno teže slikam. Vsako sliko si iztrgam iz sebe. Ob vsaki podobi me napade tisoč dvomov, tisoč vprašanj, in ko stoji gotova pred menoj, se mi zazdi, kakor da jo je slikal vedno drugi in ne Pavlovec. Ni niti odsev svetlobe v duši, kaj šele svetloba sama. Vem, da ne povem s tem nič posebnega, saj gre vsem umetnikom delo težko od rok, vendar, kakor dvom mene razjeda, to je drugim v toliki meri prihranjeno. Včasih me obide želja, da bi uničil vse. Preslikam, vržem v peč, pa kaj hočete, ko pa moram živeti. Ko bi imel človek denar...!«

»Mislim, da ne bi potem nič več slikal,« pripomnim nesramno,

»Proklete, bi bil neumen,« se hipno razvedri Pavlovec, toda hip nato je že zopet zamišljen.

»Bi slikal, prav gotovo bi slikal. Nemogoče je, da bi človek vse obdržal v sebi, kar čuti, vidi, doživi. Gotovo bi slikal. Sicer pa tudi, če ni ravno veliko denarja. Za sproti je.«

Pridemo na gmotno vprašanje. Cene Pavlovčevih slik! Slikar je strašno hud. Zlata duša ima celo »smrtne sovražnike«. Ne trpi mecenov in v tem delu razgovora je več superlativov, ki izražajo občudovanje, vendar večino v negativnem smislu.

»Vendar,« pravi slikar skoraj svečano, »za denar, samo za denar ni Pavlovec naslikal še nobene podobe!«

Za naše razmere in za razmere, v katerih je Pavlovec živel — z obojejaško prešernostjo mi Pavlovec zatrjuje, da je začel svoje slike prodajati ob pričetku svoje umetniške poti po petdeset dinarjev — in če živi, je to zatrdilo, ki je, rečimo — vredno Pavlovčeve umetnosti.

Umetnik je ob vsem tem bridkem delu svojega življenja postal vder, prešeren.

In vendar je vključil tako prijaznim razmeram iz Pavlovca nekaj postalo. In vključil denarju je danes meni le eno važno, in sicer to, da se razvijam, da grem po poti naprej in ne nazaj. Pogledaj, kako je sicer pri nas. Kaj bi z imeni! Toda presodite njihove stare stvari, pa njihove sedanjosti! Jaz pa...!«

Slikar je utihnil. Zopet globoka izpremembra v njegovih očeh in obrazu. Skoraj bi zasledil strah. Nagla kretnja z roko, s katero naj odžene dvomov, ki se jadrno zgrinjajo pred duševnimi očmi umetnikoviimi.

»(Pavlovec zakolne)... pa bom sedaj pripravil razstavo, tudi kolektivno razstavo bom napravil, da bom sebe kontroliral. In če bom opazil, da slabše slikam, kakor sem nekoč, bom nehal slikati. Čisto gotovo bom nehal slikati.«

Pravim mu, da je njegov strah povsem neupravičen, da po vseh človeških merilih njegova umetnost ne nazaduje. Pavlovec vzame moje besede skoraj kot laskanje in ni zadovoljen. Svoje misli preda dalje, sedaj so pesimistične, sedaj zopet bolj vesele.

»Zadnjič slikam z nekim znancom. Napravi podobo in jaz mu pravim: Dobro si jo naslikal. On: Seveda, toda tako je slikal Cézanne!« Jaz pa (Pavlovec se razvname): »Zlodja, jaz bi pa rad znal slikati kakor Cézanne, pa ne znam! Kje znam jaz tako slikati, prosim vas?« Oni pa...!«

»Pa gleda mojo sliko in pravi: Ti, Pavlovec, tvoja slika je zanič! Tega meni vendar ne more vsakdo reči, ali ne? Jaz, slikati, vendar to vem le jaz, ne more in ne sme pa vsakdo tega reči. Ali se vam ne zdi?«

Kretnja z roko, ki naj pove približno toliko, da je Pavlovcu presneto malo do tega, če se tudi meni kaj zdi ali ne zdi. Slikar postaja čudovito simpatičen. Dvom o znanju in neznanju se prepleta v čudovitem ritmu in vzgonu. Poklicna radovednost me sili, da preokrenem razgovor na drugo polje.

»Kako slikate krajino? Tako, neposredno, ali šele po večkratnem »srečanju« z njo.«

Pavlovec se posmeje: »Kako slikam!?« Pogledajte tiste sončne rože. Sedaj jih bom imel v ateljeju toliko časa, da bodo ovenele, potem pa

bom dobil druge in tiste bom spet naslikal. S krajino pa je isto. Kje morete naslikati pravo podobo, če jo vidite prvič. Vsaka stvar na svetu ima vendar svojo bistveno, samo njej in njeni vrsti lastno podobo. Mislim na bistvo. Krompir, poglejte, koliko ga je na svetu in vendar je v bistvu le ena sama podoba krompirja. Ali drevo? Čudim se, da na akademijah predavajo o anatomiji človeka, anatomije drevesa se pa izognejo. In vendar bi bila ravno tako važna kakor ona druga.«

Med temi razgovori sem se poslovil od gostoljubnega Pavlovčevega doma in slikar me je spremljal košček poti. Ustavila sva se v simpatični, stari furmanskostilni. Vstopajo delavei, vozniki in vidim, kako vsi slikarja poznajo, ogovarjajo. Opozorim ga na to. Vedro se posmeje. »Tu mi tudi politiziramo. Sicer pa, Pav

Prva partija

Kaj bi mogel storiti, premišljuje Stanko. Če bi jaz pred gospodom Hansenom iztresel nekaj besed po francosko, — ta bi se začudil! Lejmo, preprosto včas, pa zna francoski govoriti! (Stanko si je iz svojih francoskih besedice že sestavil nekaj stavkov, enega celo s subjektivom; toda ne more se znesti, da ni v tem kaj napaka.) Gospa Hansenova zna gotovo francoski; morebiti bi potem povabili Stanka na čaj — ali pa ne, to ni nič; ampak če bi šla takole gospa Hansenova sama na izprehod po tisti stezi med izpališčem in ribnikom — tam je slab kraj, tam se klatijo vsakršni ljudje. Tudi Stanku toče srce, če bodo kdaj iz radovednosti ondod. In tam bi jo napadel kak tak malopridnež — ne, dva bi bila. Gospa Hansenova se obupno brani, rada bi zavpila na pomoč, toda tisti klatež jo davi. In zdajci bi prišel Stanko. Enega bi brnil pod trebuh, drugega udaril s pestjo pod brado, pa bi bilo. Gospa Hansenova dviga zarečene oči (ne, tako svetlosive so), hoče nekaj reči, a se ji samo tresenje usnice. »Pas de qui, Madame,« reče Stanko. »N'avez plus peur.« Tu počakaj, dokler ne boš varni. — In drugi dan nato pride gospod Hansen za vozačem Stankom na janski tir. Nič ne reče, samo krepko mu stiene roko, kakor mož možu. »Morate priti k nam, gospod Pulpan, na čaj; moja žena se vam hoče zahvaliti.« — Grygar in Badjura bosta pri tem stala mirno in mežikala. Vidiš smrkavca, kdo bi si to o njem mislil! — In gospa Hansenova bo nalivala zlati čaj v rožni utici. Morda bo imela na sebi tiste široke, mahedrave hlače — nobena druga ženska jih ne nosi. Pa večkrat morate priti k nam na čaj, gospod Pulpan. Stanko se bo na vsak način učil švedski. In potem pojde gospa Hansenova zalivati cvetlice, in Stanko bo ostal s Švedom sam v utici. In zdaj, Pulpan, se morava resno pogovoriti o vaši bodočnosti; ne morete vendar ostati navaden vozač med

temi ljudmi. Vzel vas bom k sebi v pisarno, da boste lahko privatno študirali. — Stanko bo zmajal z glavo. »Hvala, gospod Hansen, toda jaz ne maram nobene nagrade. Dovolj mi je, da sem mogel... za vas... nekaj...« Stanku je srce kar razbijalo od ponosa in veselja. Da, tako bi mu povedal. Da bi Hansen vedel, kakšen sem. In zavoljo nje ne, prijatelj? Ali bi to ne bilo zavoljo nje?

III.

Torej kaj? Jeli Stanko zaljubljen v gospo ali ne? Seveda je, četudi tega za nič na svetu ne prizna niti sam sebi. Ampak to je tako čuden in slavnosten občutek — na primer strašnosko mu na njej ugaja, ker ima tako neizmerno rada svojega fantovskega Šveda. Kar preveč se že vidi na vsaki njeni kretnji, ne da ji miru, brž bi mu visela na vratu: tu me imaš, ti moj edini! Človeka kar bode, tako sta srečna ta dva dolgina in opojena drug od drugega. Stanko ni otrok, in znal bi si živo predstavljati, kako je z njima, kadar spustita rolete; ampak o tem misli si je prepovedal in konec. Tako sta pa kakor iz drugega sveta, tako lepa in zaračana in strašno inozemska. Naj se imenuje to, kar preveča Stanku srce, kakor koli, njima obema to velja. Res, to ni lahko, človek ima srce kakor na dvoje, ampak vsaka ljubezen mora nekako boleti.

Vsaka ljubezen. Stanko ve to še preveč dobro, zakaj preživlja še eno ljubezen — strašno je, koliko se včasih človeku nakopiči v srcu. Ta druga pa je drugačna, težka in huda strast, tem težja, ker jo ima Stanko doma; kdo ve, morda prav zato obojuje od daleč svoj dolgonogi švedski boginj, da bi se oddihnil od tiste mučnice ljubezni, ki ga duši doma. Ah, ah, kako človeku odleže, če gleda od daleč, kako migeta med cvetočimi rožami vitka gospa Hansenova; potem se priguša za njo gospod Hansen v svetli obleki in ji položi roko okoli vrata, ona se brž ozre nanj — tako lepo je, tako veselo pogledati. Celo rože

pri Hansenovih »rezgetajo« od same radosti. Na vrtu pod Stankovim oknom tudi cvetejo rože, ampak čisto drugačne. Človek bi si moral eno odtrgati, si jo pripetiti na srce in reči po tihem: zbogom, zbogom, rajši izginem, kakor v vodi kamen. Tako je v Adamovi hiški.

In bilo je takole: Ko so Stanka sprejeli v delo na »Kristini«, so mu rekli ljudje, da bodo imeli pri Adamovih prazno sobo; on, Adam, je tudi kopač na »Kristini«, torej boste tam kakor doma. Stanko je šel prašat — čedna nova hišica z vrtcem. In pri oknu je šivala Adamova žena. Naj pride, ko se vrne mož z dela, je rekla in šivala dalje neko modro oblekico. In ko je Stanko proti večeru spet prišel, je kopal na vrtu dolg in suh človek. »Baje dajete sobo v najem,« je dejal Stanko čez plot. Zda je tisti človek dvignil glavo, in Stanko se je skoraj ustrašil: tako vpadle in čudne oči je imel. »Kaj? Soba?« je rekel, kakor bi tega ne mogel razumeti. Popraskal se je po bradi, da so mu ščetine kar šustele. »A, vi mislite sobo,« je potem zagrmel in se obrnil k oknu. »Kaj mislite, Marija, ali imava sobo?«

»Ti sam veš,« je sklonila glavo skozi okno. Mož si je gladił tilnik in zamišljeno gledal vozača Pulpana: »Soba bi bila,« je dejal neodločno. »Pa zakaj?«

Precej časa je trajalo, preden je pokazal Stanku tisto sobo v podstrešju; bila je tako čista in nova, da je bilo človeku skoraj tesno pri srcu.

Kaj bi? Stanko se je vselil v Adamovo hišico; nekje mora človek stanovati. Toda že prvo noč se mu je zdelo tam nekako preveč tiho. Sklonil se je skozi okno in videl — spodaj na kamniti stopnici sedi Adam, podpira glavo z dlanjo in zre v temo; potem je s težavo vstal in odšel po prstih v hišo. Nato je še zaškrpala postelja, in konec, kakor če se zgrne črn tolmun.

Hodil bom z Adamom v rudnik, si je mislil Stanko spet. Toda kje neki — nikoli ni šel z njim. Bog vedi, kako se je tale Adam vselej zjutraj izgubil iz svoje hišice. Stanko ga je vsa-

kokrat našel pri vходу v rudnik, kjer je jemal svojo številko. In še takrat ga je Adam vselej pogledal s tistimi vpadlimi očmi, kakor da Stanka niti ne pozna. In potem je začel vleči iz sebe bogve od kod nekaj človeškemu govoru podobnega, se odklanjal, umolknil, zajel sapo in šele nato zamrmral z napol odprtimi ustmi: »Srečno!« Tako težko mu je bilo to. Včasih se je Stanko peljal z njim v jamo. Smrdelo je po natlačenih moških, po stari obleki in kislasti sopari. Rudarji so bili glasni, bodisi da so se iz koga norčevali, ali pa so drug drugega zbadali. Samo Adam je stal kakor kol, varoval z dlanjo svojo svetliko in zrl z odsotnimi očmi v navpične stene, ob katerih so držali navzdol. Nikoli ni odprl ust in tudi ga ni nihče ogovoril, kvečjemu: »Pozdravljen, Adam!«, pa nič več. Vozač Stanko je delal na drugem odseku, kakor Adam, toda bilo je takoj zraven. Včasih, kadar je žvečil svoj kos slanice s kruhom in i bilo paznika tam, je šel gledat na Adamov odsek. Adamova partija je ravno sekala debel premogov steber. In Stanko, ki se še ni v tem spoznal, ni mogel odtrgati oči od na pol nagega Adama. Sicer so mu na hrbtu štrlela vretenca hrbenice kakor glavnik, menda je vrtal steber s tistimi vpadlimi očmi, da se mu je kar na kose drobil: krasno delo — je čutil začetnik Pulpan. »Prijatelj, da se ti kaj ne seneže!« pravi Adamu Grygar in šli na oblok. Adam se je vrvaval, da mu je hrbenica malone zahreščala. »Kaj?« je rekel. »A, tole bom še podrl!« — Adamova partija baje opravi za tretjino več dela, vsaj tako pravi zavidič Badjura. »Prijatelj, ja, sem bil pri njih nekoč vozač, ampak naletal sem se z vozičkom kakor pismošča. Stavim, da bo prej ali slej Adama zasulo; leze za vsakim koščkom premoga, ko se mu nad glavo že podira strop. Nekeč je rekel paznik: »Tako, odstranite opaž in potem proč!« Odstranili so prečke in opornike, in že je začelo zgoraj v skali svariti. In nenadno pravi Adam: »Tistega kosa premoga na stropu ne pustim.« In pravim.

Italijanščina brez učitelja

100

ŠTIRIDESETA LEKCIJA

O medmetu in o ...nepravilnem glagolu. Nocojšnja naša 40. lekcija, ki predstavlja ravno 100. nadaljevanje našega italijanskega tečaja, bo zadnja. V okviru, ki nam je bil odmerjen, nocoj končujemo.

Medmet